

ЗАГАЛЬНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ
ЕКОНОМІКИ В
УКРАЇНІ

І ПІВРІЧЧЯ
2018 РОКУ

ЗМІСТ

1.	ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ У I ПІВРІЧЧІ 2018 РОКУ	3
2.	ПОЛІПШЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ	15
3.	БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	20

У I півріччі 2018 року
рівень тіньової
економіки склав
32% від обсягу
офіційного ВВП

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ У I ПІВРІЧЧІ 2018 РОКУ

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку **рівень тіньової економіки у I півріччі 2018 року склав 32% від обсягу офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше за показник I півріччя 2017 року.**

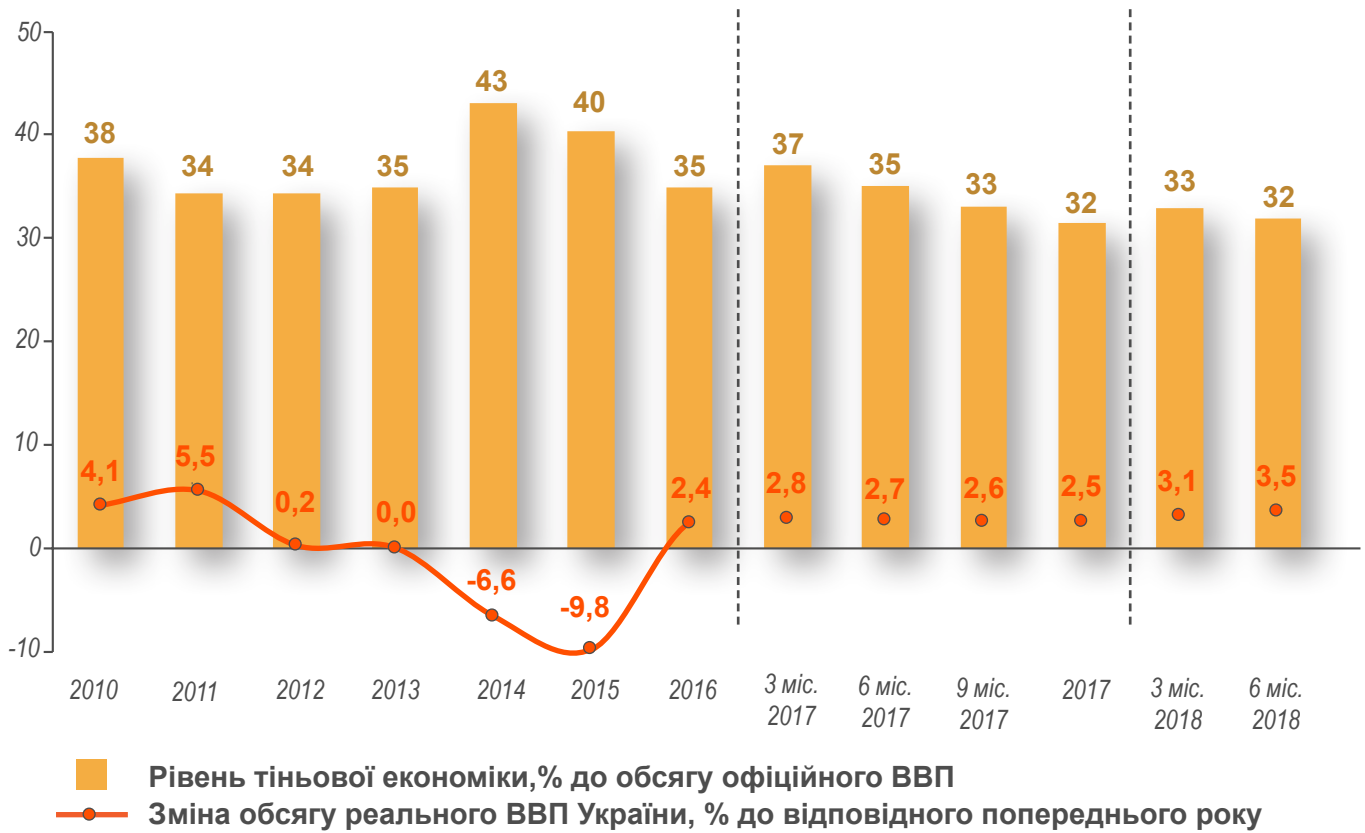

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково: розрахунок рівня тіньової економіки здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки, затверджених наказом Мінекономіки від 18.02.2009 № 123.

Детинізація економіки є наслідком:

- збереження головних ознак макроекономічної стабільності в умовах реалізації Урядом послідовної політики реформування у сфері державних фінансів, спрямованої, у тому числі, на зміцнення інвестиційної складової економічного зростання, та дотримання НБУ обраної стратегії інфляційного таргетування, що забезпечує передбачуваність монетарної політики;

Довідково: у розрахунку плинного року (червень до червня попереднього року) споживча інфляція уповільнилась до 9,9% з 11,7% у травні 2018 року. З початку 2018 року (у розрахунку до грудня 2017 року) споживчі ціни підвищилися на 4,4% (торік за цей же період – на 7,9%).

Загальна цьогорічна динаміка уповільнення інфляційних процесів була результатом поступового зниження впливу немонетарної складової інфляції (інфляції витрат та прояву шоку пропозиції попереднього періоду), що поєдналося зі стабілізацією гривні по відношенню до іноземних валют. Так, за даними НБУ щодо середньомісячного офіційного курсу гривні до долара США упродовж I півріччя 2018 року гривня ревальвувала на 4,8% та знаходилася на рівні 26,0-27,72 грн./дол. США. Упродовж I півріччя коливання курсу виявилися вищими, ніж за цей же період торік. Так, варіація курсу гривні на міжбанківському ринку становила 3,3% (1,6% у I півріччі 2017 року).

Якщо проаналізувати розподіл на базову (найбільш залежну від монетарного чинника) та небазову складові інфляції, то виявиться певна, відносно неочікувана, тенденція. Базова інфляція хоч і уповільнюється, але залишається вищою ніж у минулому році – у розрахунку плинного року у червні 2018 року становила 9% (торік за цей же період – 6,8 %). При цьому більшою мірою спостерігається уповільнення саме небазової інфляції - за розрахунками Мінекономрозвитку у розрахунку плинного року у червні 2018 року становила 11,1 % (торік за цей же період – 25,8 %).

- створення сприятливих умов ведення бізнесу в Україні, що засвідчується збереженням високого рівня ділової активності бізнесу та покращенням очікувань;

Довідково: за даними НБУ у II кварталі 2018 року індекс ділових очікувань на наступні 12 місяців склав 118,3% (у I кварталі 2018 року – 120,6%). Високі темпи зростання економічної активності підприємств сформувалися в умовах поліпшення фінансово-економічного стану підприємств та збільшення інвестиційних видатків на виконання будівельних робіт.

Свідченням позитивного ефекту реформ з дерегуляції економіки стало покращення позиції України на 5 позиції (до 71 місця серед 190 країн) у рейтингу “Doing Business 2019” порівняно з результатом у попередньому рейтингу.

- збереження тенденції до економічного відновлення (зростання) в умовах прискореного росту інвестування в економіку України вітчизняними компаніями, триваючих процесів зростання споживчого попиту населення, в тому числі під впливом реформування у сфері оплати праці, та сприятливої зовнішньої кон'юнктури.

Довідково: у I кварталі 2018 року (у розрахунку до I кварталу 2017 року) реальний ВВП зріс на 3,1%, у II кварталі 2018 року (за попередніми даними Держстату) – на 3,8% (у розрахунку II квартал 2018 року до II кварталу 2017 року).

Водночас динаміка детинізації стримується нерозв'язаними проблемами, які негативно позначаються на розвитку економіки країни в цілому. Це, зокрема:

- збереження значних викликів забезпеченню стабільного функціонування фінансової системи країни;

Довідково: хоча Україна у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) 2018 покращила свої позиції на 6 пунктів і зайняла 83 місце серед 140 країн світу, критичними відставанням України залишаються “Державні та суспільні установи”(110 місце), “Фінансова система” (117 місце) та “Макроекономічне середовище” (131 місце).

За інформацією НБУ протягом I півріччя 2018 року в Україні діяло 82 платоспроможні банки. За інформацією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 01.09.2018 тимчасову адміністрацію введено в 1 банку (КБ “Фінансова ініціатива”), в стадії ліквідації знаходилось 92 банки.

У кредитному портфелі банків значною залишається частка непрацюючих кредитів, що зумовлено, насамперед, низькою кредитоспроможністю позичальників. Станом на 01.07.2018 частка непрацюючих кредитів у загальному обсязі кредитування становила 55,7% (станом на 01.01.2018 – 54,5%¹).

Доволі високим залишився рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет України (за підсумком I півріччя 2018 року рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет становив 37,6%; за підсумком I півріччя 2017 року – 39,5%).

За даними НБУ заборгованість (з урахуванням простроченої) по економіці станом на 01.07.2018 становила 95 865 млн. дол. США (в еквіваленті), у тому числі за державним боргом – 47 336 млн дол. США. Згідно з календарем планових платежів в іноземній валюті за зовнішньою заборгованістю перед нерезидентами станом на 01.07.2018 до кінця 2018 року необхідно було сплатити 10 250 млн. дол. США (в еквіваленті), у тому числі за державним боргом – 546 млн. дол. США.

Про збереження викликів функціонуванню системи державних фінансів свідчить збільшення питомої ваги платежів за державним боргом у витратах бюджету (що включають видатки бюджету, надання кредитів, погашення боргу та придбання цінних паперів) – з 20% у I півріччі 2017 року до 28,3% у I півріччі 2018 року.

- наявність непідконтрольних владі територій, утворених у ході військової агресії на території країни.

Отже, процес детінізації економіки набуде належної інтенсивності лише за умови створення державою сприятливих умов для нарощення суб'єктами господарювання господарської та інвестиційної активності в легальній економіці на тлі поліпшення підприємницького клімату в країні, покращення якості державного управління, стійкості фінансової системи та макросередовища.

---

¹ Постановою Правління НБУ від 11.06.2018 № 64 “Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах” затверджено нові вимоги до системи управління банківськими ризиками, якими встановлено жорсткі вимоги до процесів оцінювання та контролю ризиків (кредитного, ринкового, операційного, процентного ризику банківської книги, ліквідності), їх фіксації та реагування на них відповідальними особами та органами банку. Запроваджується вимога обов'язково проводити стрес-тестування для оцінювання ризиків та спроможності їм протистояти. Упродовж наступних двох років банки зобов'язані вибудувати ефективні системи управління ризиками. З грудня 2018 року обов'язковим пруденційним нормативом для банків стане виконання коефіцієнту покриття ліквідністю, що має суттєво знизити ймовірність виникнення кризи ліквідності в банківському секторі у випадку негативного економічного шоку.

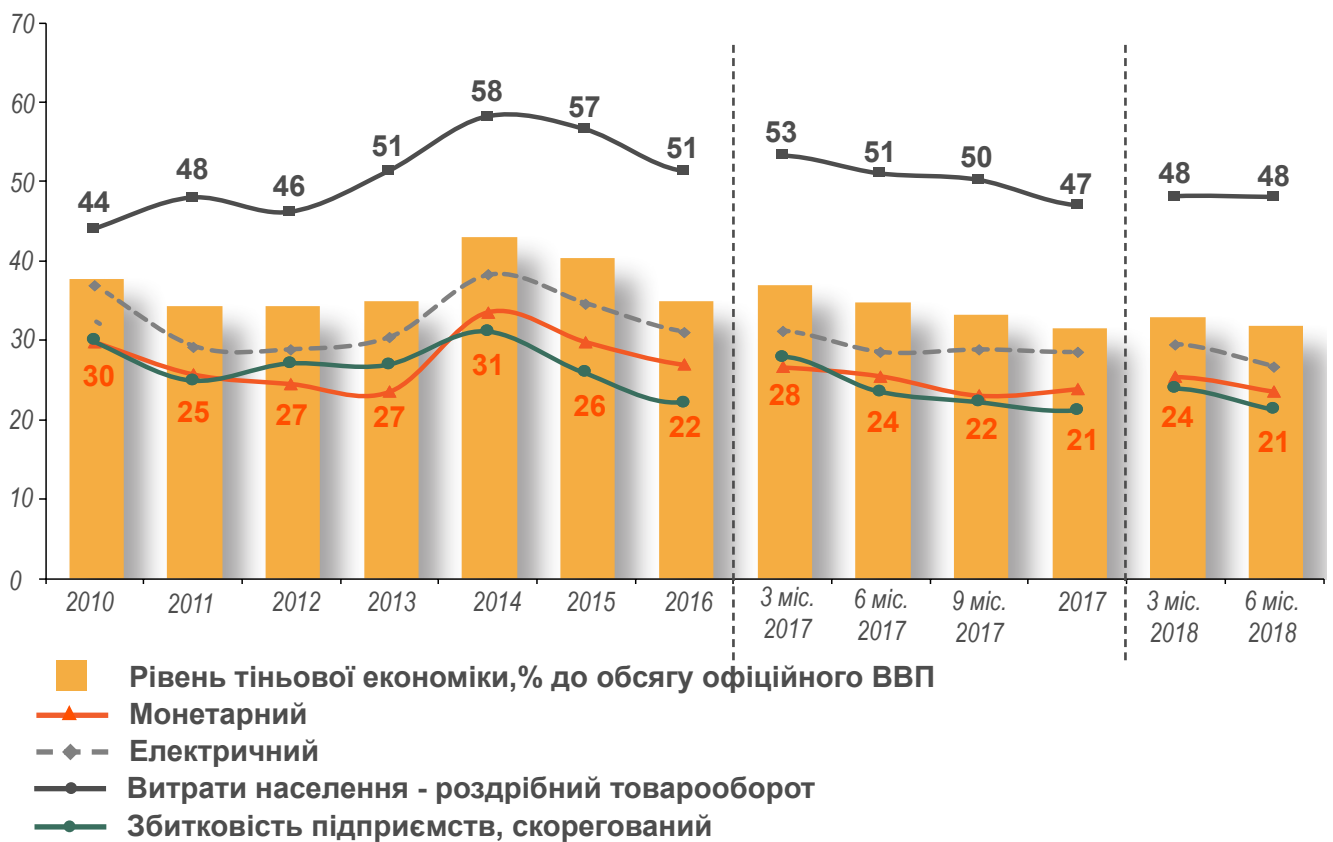
**Динаміка
рівня тіньової
економіки
за окремими
методами**

Усі методи, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, показали зменшення рівня порівняно з I півріччям 2017 року. Зокрема:

- методи “витрати населення – роздрібний товарооборот” та збитковості підприємств зафіксували зменшення рівня тіньової

економіки на 3 в.п. кожен (відповідно до 48% та 21% від обсягу офіційного ВВП);

- за монетарним методом рівень тіньової економіки зменшився на 2 в.п. (до 23% від обсягу офіційного ВВП);
- електричний метод показав зменшення рівня тіньової економіки на 1 в.п. (до 27% від обсягу офіційного ВВП);

Рис. 2. Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково: кожен метод розрахунку рівня тіньової економіки охоплює певну сферу національної економіки (з відповідно різною часткою в ній нелегального сектору). Тому лише інтегральний показник рівня тіньової економіки є комплексним індикатором, що повною мірою характеризує таке явище, як тіньова економіка

Рівень тіньової економіки, розрахований за методом збитковості підприємств, у I півріччі 2018 року склав 21% від обсягу офіційного ВВП

Метод збитковості підприємств

Показник рівня тіньової економіки, розрахований за **методом збитковості підприємств**, за підсумком I півріччя 2018 року склав 21% від обсягу офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше, ніж у відповідному періоді 2017 року².

Довідково: відповідно до методології розрахунку за методом збитковості підприємств тенденція до збільшення рівня тіньової економіки формується в умовах збільшення обсягу збитків або зменшення обсягу прибутків суб'єктів господарювання.

Рис. 3. Динаміка рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств, % до обсягу офіційного ВВП

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Тенденція до зменшення рівня тіньового сегменту за підсумком I півріччя 2018 року збереглася у більшості основних агрегованих ВЕД – у добувній промисловості (на 9 в.п. порівняно з відповідним періодом 2017 року), переробній промисловості (на 3 в.п.), у будівництві, в оптовій та роздрібній торгівлі й у ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство” (на 2 в.п. у кожному з ВЕД відповідно).

Рівень тіньової економіки у видах економічної діяльності за методом збитковості підприємств

² Оцінку рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств розраховано на базі оприлюднених статистичних даних про фінансові результати діяльності до оподаткування підприємств (без банків) без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, а також частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Рівень тіньової економіки у ВЕД “Операції з нерухомим майном” порівняно з I півріччям 2017 року не змінився.

У двох основних агрегованих ВЕД за підсумком I півріччя 2018 року спостерігалось збільшення рівня тіньової економіки:

у ВЕД “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність” – на 9 в.п.;

у ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” – на 8 відсоткових пунктів.

Порядок розміщення ВЕД за величиною частки тіньового сегменту порівняно з I півріччям 2017 року суттєвих змін не зазнав. При цьому перелік найбільш тінізованих ВЕД очолив ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” (60% від обсягу ВДВ у ВЕД).

Традиційно низьким (із зменшенням на 2 в.п.) рівень тіньової економіки залишився у ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство” – 8% від обсягу ВДВ у зазначеному ВЕД.

Довідково: при оцінці рівня тіньової економіки внаслідок відсутності відповідної статистичної інформації не враховуються обсяги товарообмінних операцій, застосування яких є характерним для сільського господарства. Однак, саме цим операціям властива схильність до ухилення від оподаткування, що, у свою чергу, є джерелом виникнення такого явища, як “тіньова економіка”.

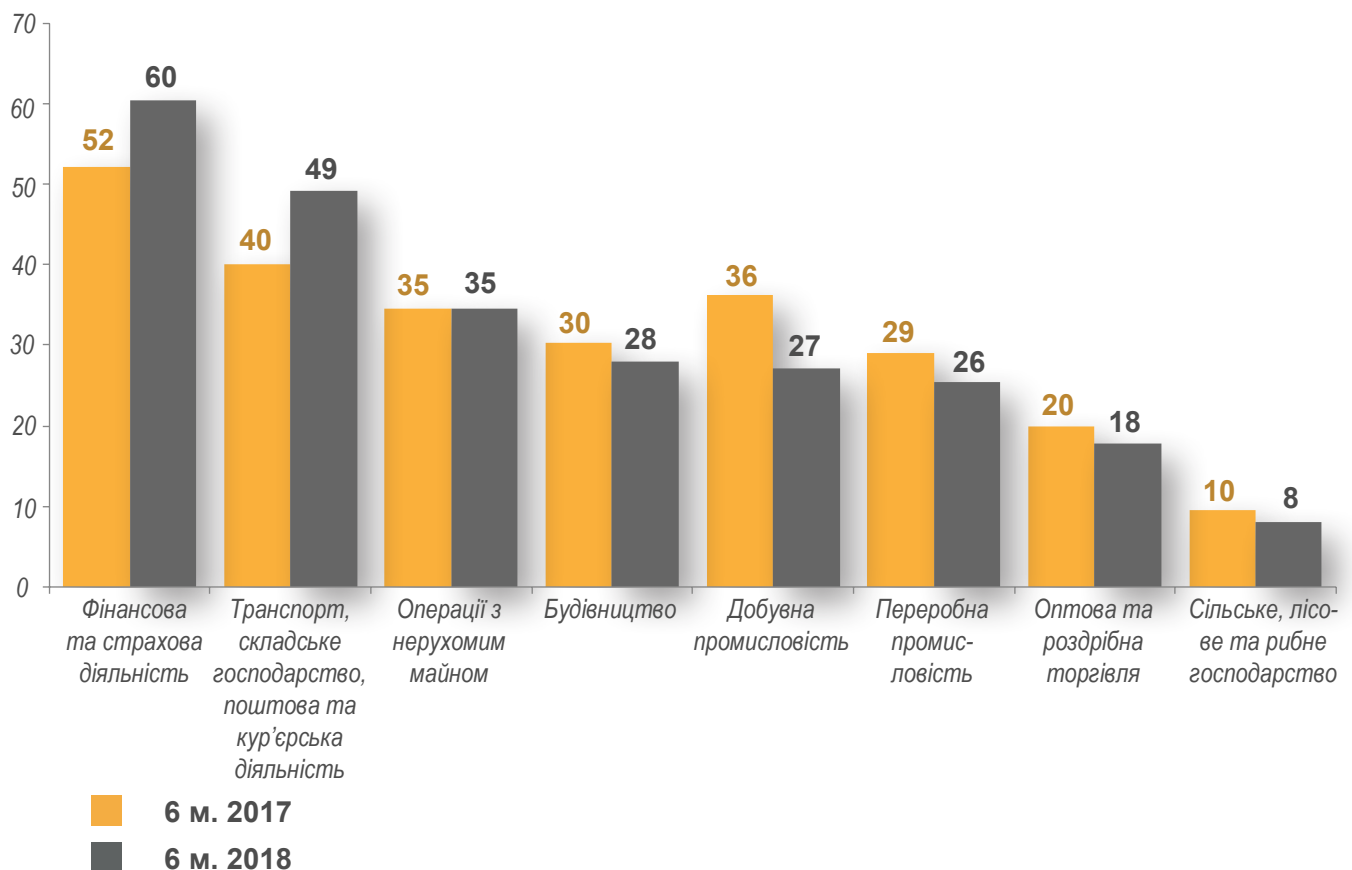

Рис. 4. Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності, % від обсягу офіційного ВДВ відповідного ВЕД

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Лідерами у детінізації відносин серед ВЕД за підсумком I півріччя 2018 року стали добувна та переробна промисловості.

Рівень тіньової економіки у добувній промисловості зменшився порівняно з I півріччям 2017 року **на 9 в.п.** (до 27% від обсягу ВДВ у ВЕД), що відбулося в умовах суттєвого скорочення обсягу збитків, отриманих підприємствами ВЕД (у 4,5 разів до 2,1 млрд. грн. за підсумком січня-червня 2018 року), поряд з незначним зменшенням порівняно з січнем-червнем 2017 року обсягу отриманих ними прибутків (на 1,4% до 57,6 млрд. грн. відповідно). При цьому значно зменшилась кількість підприємств, що отримали збитки у зазначеному ВЕД (на 8,9 в.п. порівняно з I півріччям 2017 року до 25,9% у I півріччі 2018 року).

Довідково: за підсумком січня-червня 2018 року збільшення промислового виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів становило 1,6% ("-" 5,9% у січні-червні 2017 року).

Зменшення рівня тіньової економіки у переробній промисловості за підсумком I півріччя 2018 року **склало 3 в. п.** (до 26% від обсягу ВДВ у ВЕД), що обумовлено збільшенням обсягу прибутків підприємств галузі порівняно з I півріччям 2017 року у 1,7 разів (до 78,2 млрд. грн. у I півріччі 2018 року) при скороченні обсягу отриманих збитків у 1,1 разів (до 30,8 млрд. грн. відповідно).

Довідково: за даними Держстату у I півріччі 2018 року позитивний сальдований фінансовий результат діяльності підприємств переробної промисловості склав 47,3 млрд. грн. проти 18,8 млрд. грн. у I півріччі 2017 року.

Найбільший позитивний фінансовий результат отримано підприємствами галузей:

металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів (крім машин і устаткування) – у розмірі 11,8 млрд. грн. (0,2 млрд. грн. у I півріччі 2017 року);

машинобудування – у розмірі 10,0 млрд. грн. (5,0 млрд. грн.);

виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – у розмірі 8,4 млрд. грн. (2,9 млрд. грн. відповідно).

За даними Світового банку у січні-червні 2018 року на світовому ринку порівняно з відповідним періодом 2017 року зросли ціни на:

добрива – на 11,0% (за 6 місяців 2017 року зростання на 5,3%);

метали – на 19,9% (зростання на 23,5% відповідно);

пшеницю – на 22,5% (падіння на 9,5%);

кукурудзу – на 5,9% (падіння на 3,9%).

Обсяг експорту товарів упродовж I півріччя 2018 року збільшився на 11,7% порівняно з відповідним періодом 2017 року (24,7% за підсумком I півріччя 2017 року порівняно з відповідним періодом 2016 року).

Як зазначалося, перелік найбільш тінізованих ВЕД очолив **ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” (60%** від обсягу ВДВ у ВЕД). **Збільшення** рівня тіньової економіки **у ВЕД** за підсумком I півріччя 2018 року **склало 8 в.п.** і було обумовлено суттєвим скороченням обсягу прибутків, отриманих підприємствами зазначеного ВЕД за звітний період (у 1,7 разів порівняно з обсягом відповідного періоду 2017 року до 27,3 млрд. грн.) при збільшенні обсягу збитків у 1,1 разів (до 16,5 млрд. грн. у I півріччі 2018 року).

Довідково: водночас за підсумком січня-червня 2018 року банківська система отримала 8,3 млрд. грн. чистого прибутку (без урахування результатів діяльності НБУ), що відбулося в умовах високих темпів зростання чистого процентного та комісійного доходів, а також суттєвого зниження відрахувань до резервів. Чисті процентні доходи банків зростали завдяки суттєвому зниженню вартості фондування. Чисті комісійні доходи збільшились внаслідок відновлення попиту на банківські послуги. Більшість банків завершила формування резервів під непрацюючі кредити.

Збільшення рівня тіньової економіки **на 9 в.п.** (до 49% від обсягу ВДВ у ВЕД) за підсумком I півріччя 2018 року спостерігалось у **ВЕД “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність”**, що стало наслідком отримання підприємствами ВЕД від’ємних сальдованих фінансових результатів діяльності в умовах негативного впливу наявних логістичних проблем (насамперед, у Донецькій та Луганській областях), сформованих у попередніх звітних періодах. Так, обсяг отриманих підприємствами ВЕД збитків порівняно з обсягом у I півріччі 2017 року збільшився у 4,6 разів (до 24,2 млрд. грн.) при зростанні обсягу прибутків у 1,1 разів (до 13,5 млрд. грн. у I півріччі 2018 року).

Метод
“витрати
населення –
роздрібний
товарооборот”

*Рівень тіньової економіки за методом
“витрати населення – роздрібний
товарооборот” у I півріччі 2018 року
склав 48%*

Традиційно найбільший рівень тіньової економіки показав метод **“витрати населення – роздрібний товарооборот” – 48%** від обсягу офіційного ВВП. Водночас порівняно з показником I півріччя 2017 року він зменшився на 3 в.п., що супроводжувалось зростанням обсягу продажу населенню споживчих товарів у легальному секторі більшими темпами (на 15,9% порівняно з обсягом I півріччя 2017 року) ніж обсягу скорегованих грошових витрат населення на придбання споживчих товарів (“+” 13,6% відповідно).

Тенденція до зменшення рівня тіньової економіки за цим методом сформувалась у 2017 році і поширилась на I півріччя 2018 року в умовах стимулюючого ефекту від підвищення рівня реальної заробітної плати в економіці (на 16,3% до 3723 грн. з 01.01.2018) та підвищення посадового окладу працівників I тарифного розряду (на 10,1% до 1762 грн. з 01.01.2018).

В умовах стриманої цінової динаміки дія цих стимулюючих чинників живила зростаючий споживчий попит населення, при задоволенні якого перевага надавалась переважно суб’єктам господарювання роздрібної торгівлі у легальному сегменті.

Довідково: у січні-червні 2018 року реальна заробітна плата збільшилась на 12% до відповідного періоду 2017 року (у січні-червні 2017 року зростання становило 19,7%), що відбулось в умовах зростання номінальної заробітної плати на 26,2% та споживчих цін на 12,6% у середньорічному розрахунку.

Зростання номінальної середньомісячної заробітної плати у січні-червні 2018 року становило 26,2 % до відповідного періоду 2017 року (зростання на 37,2 % у січні-червні 2017 року).

Удосконалений Мінекономрозвитку метод “витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги” також зафіксував зменшення рівня тіньової економіки відносно показника I півріччя 2017 року на 2 в.п. (до 54% від обсягу офіційного ВВП), що засвідчує закріплення стимулюючого впливу зростаючої купівельної спроможності домогосподарств на модель споживчої поведінки населення на ринку товарів і послуг у наступному році.

Довідково: метод “витрати населення – роздрібний товарооборот” удосконалено шляхом:

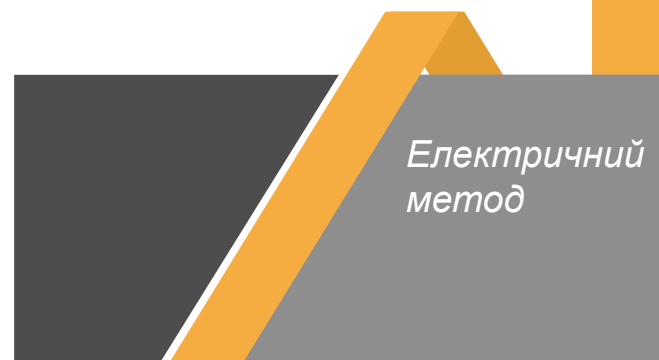
- дооцінки обсягів “тіньових” комерційних послуг, що надаються населенню суб'єктами господарювання;
- включення у розрахунок обсягу продажу домогосподарствами сільськогосподарської продукції на неформальних ринках.

Рис. 5. Рівень тіньової економіки за чинною та удосконаленою редакцією методу “витрати населення – роздрібний товарооборот”, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Рівень тіньової економіки за електричним методом у I півріччі 2018 року склав 27%

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням **електричного методу**, зменшився порівняно з I півріччям 2017 року на 1 в.п. і склав **27%** від обсягу офіційного ВВП. Відповідно до методології розрахунку зменшення рівня “тіні” за цим методом отримане в результаті збільшення обсягу реального ВВП у I півріччі 2018 року (на 3,5% відносно показника у відповідному періоді 2017 року) більшими

темпами, ніж обсягу внутрішнього споживання електроенергії за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби (на 2,6% відповідно).

Довідково: методологія розрахунку рівня тіньової економіки за електричним методом полягає в порівнянні приросту внутрішнього споживання електроенергії (за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби), скоригованого на коефіцієнт рівня НТП, досягнутого у реальному секторі економіки при споживанні всіх видів ПЕР, з приростом ВВП: якщо має місце перевищення приросту (менше падіння) внутрішнього споживання електроенергії над приростом (падінням) ВВП – вважається, що електроенергія спрямовується на виробництво у тіньовому секторі.

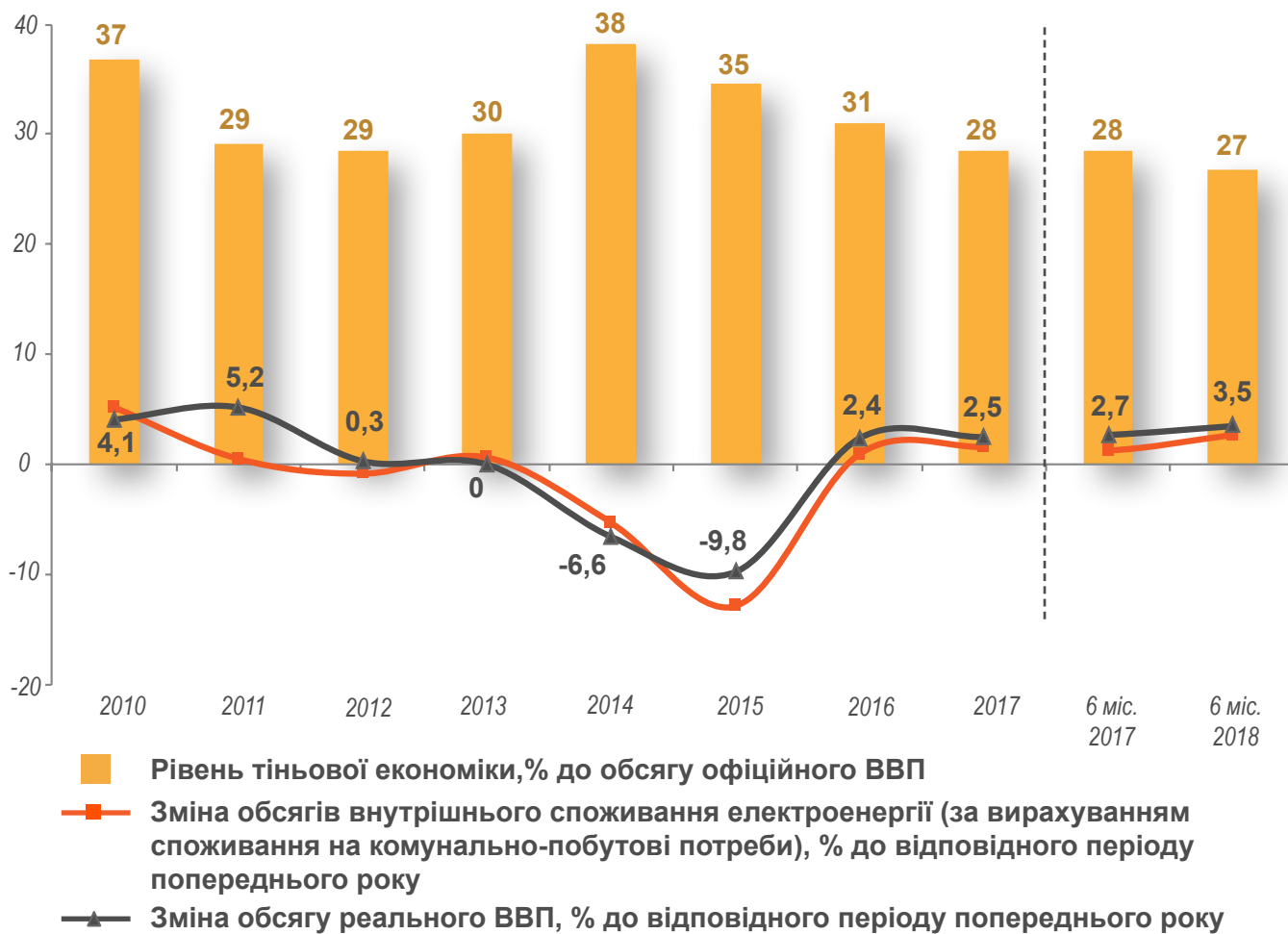

Рис. 6. Рівень тіньової економіки за електричним методом, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Монетарний метод

Рівень тіньової економіки, розрахований за монетарним методом, у I півріччі 2018 року склав 23%

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням монетарного методу, скоротився порівняно з показником I півріччя 2017 року на 2 в.п. до 23% від обсягу

офіційного ВВП.

Водночас **удосконалений** Мінекономрозвитку **монетарний метод зафіксував незмінність** рівня тіньової економіки (23% від обсягу офіційного ВВП), що, на наш погляд, є більш адекватною оцінкою процесів детінізації за цим методом в умовах збільшення обсягу залишків готівкових коштів поза депозитними корпораціями (на 11,7% в річному обчисленні станом на 30.06.2018; 7,2% станом на 30.06.2017).

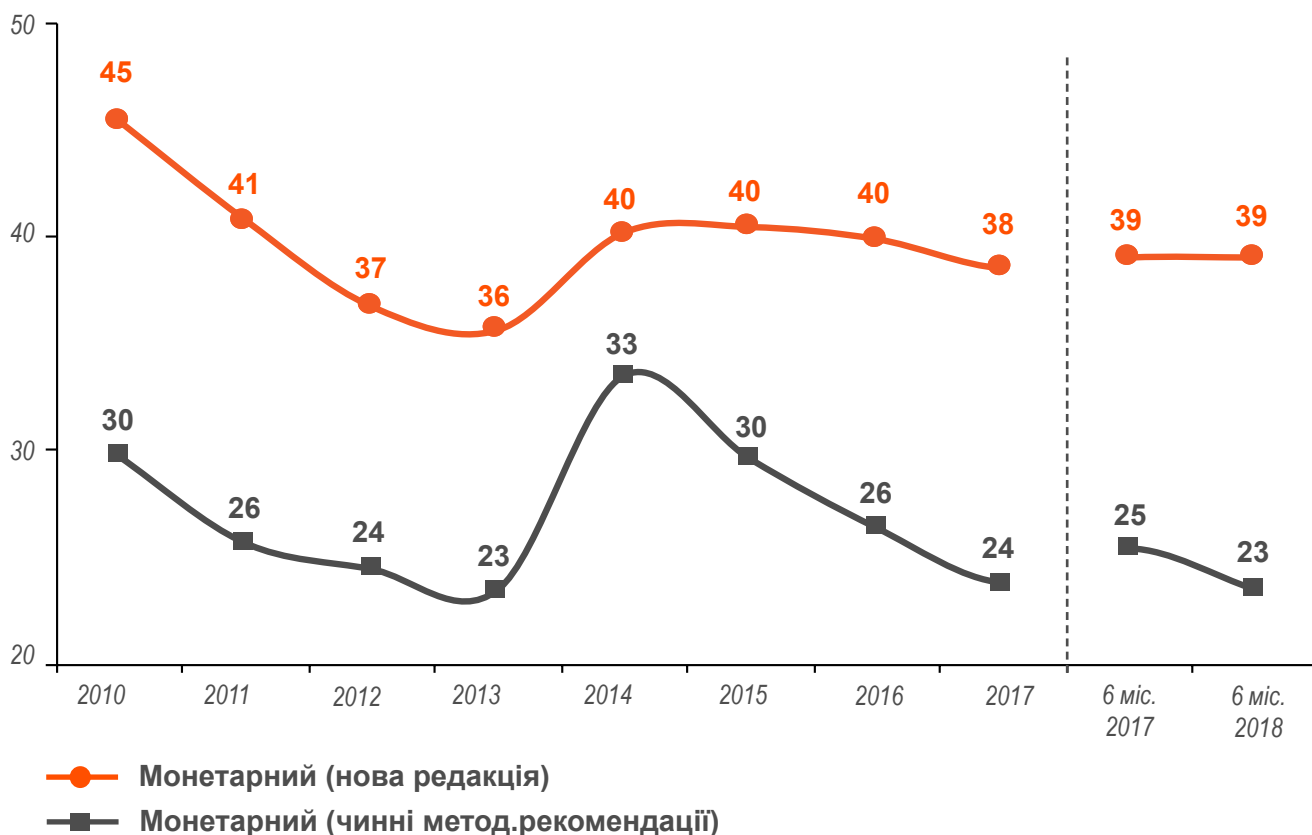

Рис. 7. Рівень тіньової економіки за чинною та удосконаленою редакцією монетарного методу, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково:

монетарний метод удосконалено шляхом внесення таких змін:
за базовий рік прийнято умовний рік, в якому всі операції здійснюються на безготівковій основі. Як наслідок, обсяг готівкових коштів дорівнює “нулю” ($M0b = 0$), й, відповідно, рівень тіньової економіки також є нульовим. За таких умов будь-яке збільшення обсягу готівки створює потенційні можливості для розвитку тіньової економіки;

з методичних положень розрахунку рівня тіньової економіки за монетарним методом виключено модифікований метод (який згідно з чинною редакцією Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки є складовою частиною монетарного методу).

Системні фактори мінізації національної економіки

Однією з основних загроз, яку представляє тіньова економіка для економічної системи, є спотворення механізмів дії законів та інструментів ринку, що призводить до неефективності механізмів стимулювання економіки, стримуючи економічний розвиток країни. Тому зусилля

Уряду країни мають, у першу чергу, концентруватися на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються актуальними, а саме:

- **високий рівень корупції;**

Довідково: за даними рейтингу “Індекс сприйняття корупції 2017” за рівнем корупції Україна посідає 130 місце із 180 країн.

- **низька ефективність функціонування органів судової системи;**

Довідково: рівень незалежності судової влади та рівень ефективності правової системи в арбітражному врегулюванні оцінюються міжнародними експертами низько (відповідно на 117 і 103 місцях у рейтингу ГІК 2018).

- **недостатній захист прав на рухому та нерухому власність, включаючи права на фінансові активи;**

Довідково: за даними рейтингу ГІК 2018 Україна знаходиться на 129 місці за рівнем захисту прав власності та на 114 місці за рівнем захисту прав інтелектуальної власності.

- **непередбачуваність змін у податковому законодавстві,** що спричиняє збільшення кількості помилок економічних суб'єктів при нарахуванні та сплаті податків і зборів.

ПОЛІПШЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ

ПОЛІПШЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ

З метою усунення адміністративно-регуляторних бар'єрів, які стримують діяльність суб'єктів господарювання, упродовж січня-червня 2018 року органами державної влади вживалися заходи за такими напрямками:

- **СПРОЩЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:**

скасовано вимоги щодо присвоєння і застосування необов'язкового (добровільного) екологічного маркування в Україні, що суперечило принципам технічного регулювання (*постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 №3 "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України"*);

вдосконалено механізм взаємодії органів доходів і зборів та державних органів, уповноважених на здійснення державних видів контролю при митному оформленні товарів за принципом "єдиного вікна" (*постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2018 №44 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2011 р. № 1031 і від 25 травня 2016 р. № 364"*);

удосконалено порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що сприятиме: оптимізації дозвільних процедур; скороченню переліку машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, експлуатація (застосування) яких вимагає наявності дозволів; спрощенню надання адміністративних послуг в електронній формі, розширенню переліку видів робіт підвищеної небезпеки, які можуть виконуватись за декларативним принципом, і поліпшенню умов ведення бізнесу шляхом усунення зайвих обмежень у провадженні господарської діяльності (*постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 №48 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2010 р. № 725 і від 26 жовтня 2011 р. № 1107"*);

забезпечено можливість українських підприємств при імпорті обладнання для власного виробництва на території України розстрочити сплату податку на додану вартість на термін до 2 років без нарахування процентів, пені та штрафів, зокрема, встановлено Порядок надання такого розстрочення (*постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 №85 "Про затвердження Порядку надання розстрочення сплати податку на додану вартість та застосування забезпечення виконання зобов'язань під час ввезення на митну територію України обладнання для власного виробництва на території України"*);

встановлено порядок організаційних дій з проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення одночасно на території всієї країни, що забезпечить оновлення показників нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення відповідно до Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського

призначення, а також дозволить органам місцевого самоврядування отримати актуальну базу для визначення розміру плати за землю та скоротити час на підготовку до продажу на земельних торгах прав оренди земельних ділянок (*постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 №105 “Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”*);

впроваджено перехід від обов’язкового до добровільного використання печаток у взаємовідносинах суб’єктів господарювання з Держекспортконтролем, іншими державними органами з питань експортного контролю (*постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №99 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань державного експортного контролю”*);

внесено зміни до переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України, з метою недопущення прийняття посадовими особами митниць рішень щодо проведення оглядів (переоглядів) товарів і транспортних засобів комерційного призначення за недостатньо обґрунтованими зверненнями правоохоронних органів (*постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №109 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 467”*);

запущено механізм функціонування системи зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних; запроваджено публічний реєстр податкових накладних, реєстрація яких зупинена; урегульовано питання реєстрації податкових накладних, реєстрацію яких зупинено до 01.12.2017 та до яких платниками податків не подано пояснень (*постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №117 “Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних” та №204 “Про внесення змін до Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних”*);

прийнято нову редакцію Технічного регламенту безпечності іграшок, розробленого з урахуванням Директиви 2009/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 18.06.2009 про безпеку іграшок (до якої, починаючи з 2012 року, внесено низку змін), що дозволить згодом укласти між Україною та ЄС Угоду АСАА, що дозволить забезпечити вільний доступ іграшок на ринки сторін на основі взаємного визнання результатів оцінки відповідності (*постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2018 №151 “Про затвердження Технічного регламенту безпечності іграшок”*);

унормовано перелік платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів, з метою сприяння отриманню фізичними та юридичними особами якісних архівних послуг на платній основі (*постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 №175 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 639”*);

знято обмеження щодо проектування за будівельними нормами, гармонізованими з нормативними документами ЄС, для конструкцій будівель і споруд будівництва (нового будівництва та реконструкції), які за класом наслідків (відповідальності) належать до об’єктів із значними наслідками (СС3). Це дозволить поширити одночасну дію будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих

з нормативними документами ЄС, на всі об'єкти будівництва, незалежно від класу наслідків (*постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 №229 “Про внесення зміни до пункту 3 Порядку застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу”*);

врегульовано проблемні питання у сфері міжнародної торгівлі, будівництва та реєстрації прав на нерухомість з метою наближення законодавства України кращим світовим практикам, описаним Групою Світового банку у методології рейтингу Doing Business (*постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 327 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”*);

створено правові основи для приєднання України до Метричної конвенції, що дозволить проводити звірення національних еталонів України з національними еталонами 58 держав – членів Метричної конвенції, отримати доступ до наукової та стратегічної інформації, сприятиме укладанню з ЄС Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Угода АСАА) та матиме позитивний вплив на розвиток бізнесу (*Закон України від 23.05.2018 № 2445-VIII “Про приєднання України до Метричної конвенції”*);

вдосконалено законодавство у сфері державного нагляду (контролю), визначено нові вимоги до критеріїв за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, впроваджено ризик-орієнтовний підхід в діяльності органів контролю (*постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 342 “Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)”*);

відмінено обов'язкове застосування печаток/штампів суб'єктами господарювання у сфері торгівлі, що дозволить зменшити можливості для зловживань з боку органів державного нагляду (контролю), зменшити регуляторний та адміністративний тиск на бізнес (*постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 353 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”*; *наказ Мінекономрозвитку від 10.05.2018 № 632 “Про затвердження змін до деяких наказів”, який зареєстровано в Мін'юсті від 5 червня 2018 р. за № 674/32126*);

врегульовано порядок подання документів для отримання дозволів на користування надрами шляхом участі в аукціоні чи без проведення такого; також унормовано порядок реалізації Закону України “Про оцінку впливу на довкілля” під час надання/продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами; (крім того, передбачається подання документів і в електронному вигляді через рік після набрання чинності цією постановою) (*постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 333 “Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 594 і 615”*);

визначено концептуальні засади формування та пріоритети реалізації державної політики в галузі транспорту, спрямовані на інтеграцію національної транспортної мережі до міжнародної транспортної мережі, задоволення потреб населення у перевезеннях та покращення умов ведення бізнесу задля створення конкурентоспроможної та ефективної національної економіки (*розпорядження*

Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 430-р “Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року”);

• ПРОСУВАННЯ ЕКСПОРТУ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ:

започатковано створення в Україні Центру підтримки технологій та інновацій (за підтримки Всесвітньої організації інтелектуальної власності), робота якого сприятиме спрощенню доступу до спеціалізованих баз даних патентної та науково-технічної інформації для винахідників, малих та середніх підприємств, представників промислового сектору, дослідників у технологічних центрах та навчальних закладах, професіоналів у сфері інтелектуальної власності (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 №20-р “Про започаткування роботи із створення в Україні Центру підтримки технологій та інновацій”);

створено державну установу “Офіс із залучення та підтримки інвестицій”, діяльність якої спрямована на забезпечення взаємодії інвесторів з державними органами та органами місцевого самоврядування, відповідними суб'єктами господарювання під час підготовки та реалізації ними інвестиційних проектів із залученням інвестицій (розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.03.2018 №174-р “Про утворення державної установи “Офіс із залучення та підтримки інвестицій”);

створено державну установу “Офіс з просування експорту України”, діяльність якої спрямована на забезпечення підтримки експорту за такими напрямками: інформування експортерів, послуги для експортерів, освітні програми для експортерів, пропозиції щодо бізнес-можливостей, створення та функціонування експортного веб-порталу, розроблення і просування українського бренда експортних товарів і послуг (розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 №199-р “Про утворення державної установи “Офіс з просування експорту України”);

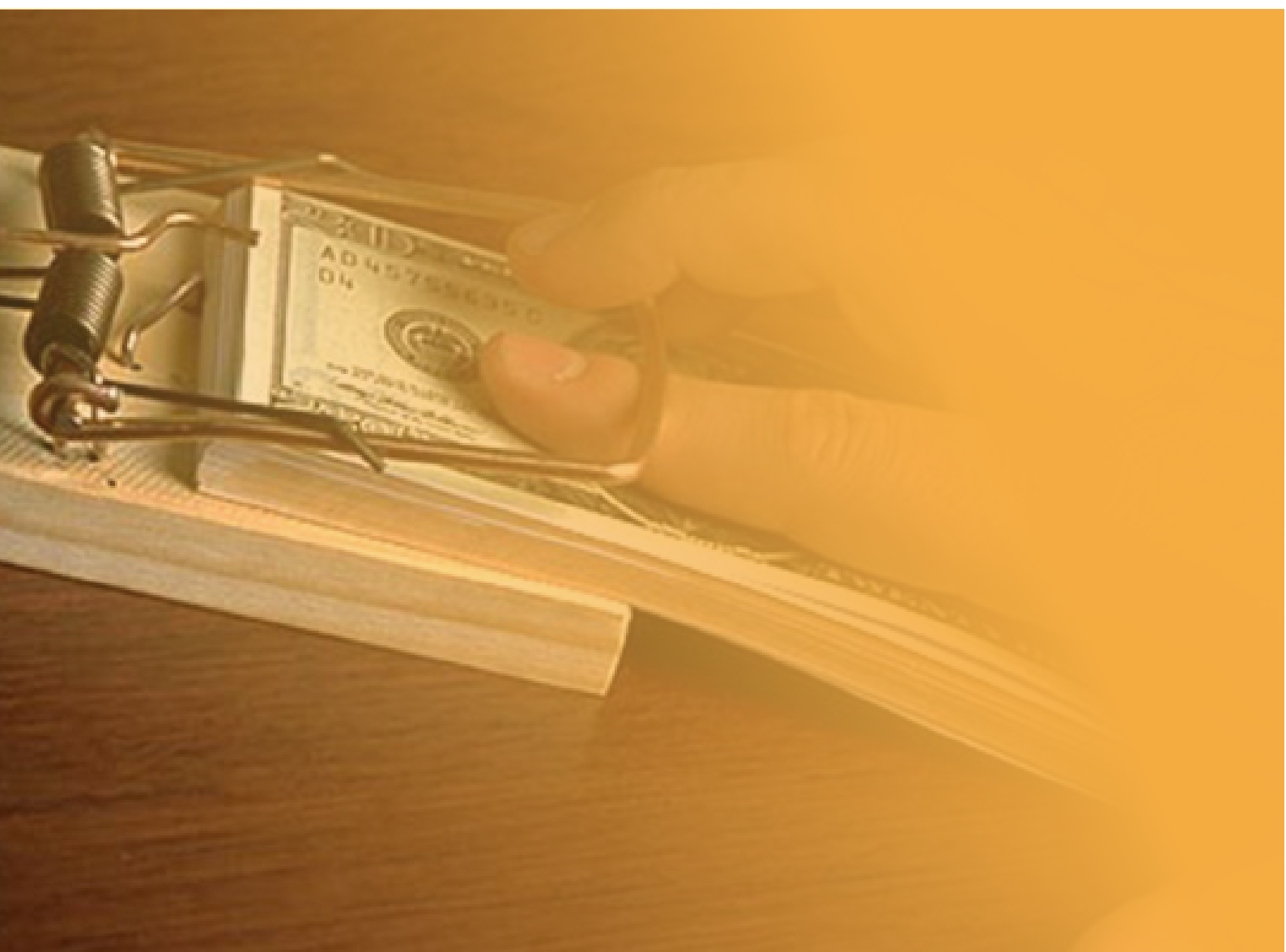
встановлено правовий режим обліку прав власності іноземних клієнтів глобальних зберігачів чи інших фінансових посередників на цінні папери в депозитарній системі України, зокрема визначено нові правові категорії “номінальний утримувач”, “рахунок у цінних паперах номінального утримувача”, а також унормовано пов'язані з ними основні аспекти депозитарної діяльності (Закон України від 15.05.2018 № 2418-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння залученню іноземних інвестицій”);

усунено бар'єри для українського експорту товарів подвійного використання на внутрішній ринок ЄС завдяки застосуванню єдиного нормативного поля у сфері експортного контролю (постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 № 1 “Про внесення змін до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання”);

скасовано антидемпінгові заходи щодо імпорту мідного дроту до Туреччини за результатами п'ятирічного перегляду (з початку 2018 року Україна може поставляти мідний дріт до Туреччини без сплати антидемпінгового мита);

скасовано антидемпінгові заходи щодо нітрату амонію в США за результатами перегляду (з 12 червня 2018 р. Україна може поставляти нітрат амонію до США без сплати антидемпінгового мита);

припинено антидемпінгове розслідування щодо імпорту до ЄС феросиліцію без застосування заходів (5 червня 2018 р.).

**БОРОТЬБА З
ТІНЬОВОЮ
ЕКОНОМІЧНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ**

БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

З метою посилення боротьби з тіньовою економічною діяльністю, корупційними проявами у січні-червні 2018 року органами виконавчої влади здійснювалися наступні заходи.

Упродовж I півріччя 2018 року **органами Держаудитслужби³** проведено загалом 768 заходів державного фінансового контролю, з яких 765 ревізій певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності та перевірок державних закупівель. Порушення фінансово-господарської дисципліни виявлено на 695 підприємствах, в установах та організаціях.

Загалом протягом січня- червня 2018 року на 672 підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності виявлено порушення, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму 1385,6 млн. грн., з них при використанні державних ресурсів – на суму майже 1141,2 млн. грн., комунальних ресурсів – на суму майже 243,0 млн. гривень.

У ході реалізації заходів державного фінансового контролю, спрямованих на здійснення державного контролю відповідно до вимог, визначених законами України, нормативно-правовими актами Президента та Уряду, встановлено фінансових порушень при використанні бюджетних ресурсів, що призвели до втрат, загалом на суму майже 678,5 млн. грн., з яких майже 459,6 млн. грн. (67,7%) – кошти державного бюджету.

Незаконне, нецільове витрачання коштів і матеріальних цінностей, а також їх недостачі встановлено на загальну суму майже 678,7 млн. грн. (або 49% від загальної суми виявлених порушень, що призвели до втрат).

Внаслідок реалізації товарів, робіт і послуг за заниженими цінами, безоплатного надання в оренду майна тощо бюджетами усіх рівнів, бюджетними установами та організаціями, а також підприємствами втрачена можливість отримати належні доходи в сумі майже 706,9 млн. грн. (51 % від загального обсягу встановлених втрат).

Проведеними заходами державного фінансового контролю встановлено недоотримання фінансових ресурсів підприємствами, установами та організаціями державної форми власності – майже 650,6 млн. грн., комунальної форми власності – понад 56,0 млн. гривень.

Органами Держаудитслужби вжито заходів, завдяки яким у січні-червні 2018 року забезпечено відшкодування і поновлення незаконних, нецільових витрат та недостач на суму понад 436,2 млн. грн. (з яких майже 166,0 млн. грн. – за порушеннями,

³ Джерело: офіційний сайт Державної аудиторської служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/139479;jsessionid=717954AA1BEC38BEEEFAD2152412BDD2.app2>

виявленими у попередніх періодах), в тому числі бюджетних коштів – понад 360,9 млн. гривень.

У рамках проведення аудиту окремих господарських операцій у суб'єктів господарювання державного сектору економіки в результаті належного реагування об'єктів контролю на застереження державних аудиторів протягом січня-червня 2018 року упереджено незаконне та неефективне витрачання державних ресурсів на загальну суму 311,9 млн. гривень.

За результатами проведених заходів контролю загалом органами Держаудитслужби подано 463 пропозицій щодо застосування фінансових санкцій до порушників фінансово-бюджетної дисципліни, з яких застосовано 399, а саме: у 46 випадках призупинено бюджетні асигнування, у 323 – зупинено операції з бюджетними коштами та 30 об'єктам контролю – розпорядникам бюджетних коштів зменшено бюджетні призначення/асигнування на загальну суму 9,9 млн. гривень.

З метою вжиття відповідних заходів до порушників фінансової дисципліни органами Держаудитслужби до правоохоронних органів у звітному періоді передано 510 матеріалів ревізій та перевірок. Правоохоронними органами у січні-червні 2018 року за матеріалами проведених контрольних заходів розпочато 249 досудових розслідувань та 96 досудових розслідувань за результатами участі у перевірках правоохоронних органів.

За 6 місяці 2018 року до Держфінмоніторингу направлено 66 інформаційних повідомлень про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на суму майже 1420,4 млн. гривень. Вживаючи заходи, спрямовані на посилення персональної відповідальності порушників фінансової дисципліни, до адміністративної відповідальності притягнуто 2004 посадових особи. Загальна сума накладених адміністративних стягнень склала 625,6 тис. гривень. До дисциплінарної відповідальності притягнуто 353 посадових особи, з яких 48 – звільнено із займаних посад, до матеріальної – 196 осіб.

У I півріччі 2018 року **Державною фіскальною службою України⁴** та її територіальними органами проведено активну роботу щодо виявлення суб'єктів мінімізації податкових зобов'язань. За січень-червень 2018 року підрозділами податкового та митного аудиту ДФС проведено понад 9,0 тис. перевірок суб'єктів господарювання (у тому числі майже 2,2 тис. планових та понад 6,8 тис. позапланових перевірок), за результатами яких сума донарахованих грошових зобов'язань, що підлягає погашенню, становить майже 7,9 млрд. гривень.

Органами досудового розслідування ДФС упродовж звітнього періоду розпочато 1955 проваджень, у яких закінчено досудове розслідування та направлено до суду з обвинувальним актом 504 кримінальних проваджень стосовно 580 осіб. Забезпечено відшкодування збитків за закінченими кримінальними провадженнями на суму майже 323,0 млн. гривень.

За фактами вчинення посадовими особами органів фіскальної служби корупційних та інших злочинів у сфері службової діяльності, правоохоронними органами розпочато 211 кримінальних проваджень. У ході розслідування кримінальних проваджень,

⁴ Джерело: офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/>
<http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/dosudove-slidstvo/>
<http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zapobigannya-proyavam-korupts/insha-informatsiya-pro>

розпочатих за матеріалами підрозділів головного управління внутрішньої безпеки, працівникам ДФС оголошено 52 повідомлення про підозру у вчиненні злочинів. До суду направлено 25 обвинувальних актів та 13 осіб судом вже визнано винними у скоєнні злочинів.

За січень-червень 2018 року за матеріалами підрозділів внутрішньої безпеки складено та направлено до суду 96 адміністративних протоколи про скоєння правопорушень, пов'язаних з корупцією, за якими 18 осіб визнано винними у вчиненні адміністративних правопорушень.

З метою запобігання корупційним та іншим правопорушенням у сфері службової діяльності 331 працівнику органів доходів і зборів винесено офіційні застереження про недопущення протиправної поведінки, до дисциплінарної відповідальності притягнуто 164 працівника.